

Beleving van wilgen- en helofytenfilters

Gemeente Groningen

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
Aanleiding en doel van het onderzoek	3
Opzet van het onderzoek	3
2. Respons.....	5
3. Resultaten.....	6
3.1 Bekendheid.....	6
3.2 Inrichting	8
3.3 Gebruiksmogelijkheden	10
3.4 Historisch karakter en natuurlijkheid	11
3.5 Indrukken	12
4. Conclusie.....	13
Colofon	14

1. Inleiding

Aanleiding en doel van het onderzoek

De gemeente Groningen streeft naar duurzame waterketenoplossingen. In de wijk Drielanden ligt momenteel een helofytenfilter dat het grijswater¹ van 60 woningen verwerkt. In de wijk Reitdiep ligt een wilgenfilter voor de verwerking van grijswater van 180 woningen. Daarnaast ligt op bedrijventerrein Euvelgunne een helofytenfilter voor de verwerking van het huishoudelijk afvalwater van het bedrijf Olijslager. Al deze voorzieningen dienen als voorbeeld voor in de toekomst aan te leggen decentrale afvalwatersystemen in en rond Groningen.

Naast dat de systemen zorgen voor het zuiveren van het grijze afvalwater kunnen ze nog veel meer functies hebben. Andere functies zijn zoal:

- het water zuiveren van stoffen, anders dan de basisstoffen (bijvoorbeeld medicijnresten)
- ecologische waarden (aanwezigheid zeldzame planten en dieren)
- ecosysteemdiensten (mogelijkheden gebruik riet)
- beleving (hoe ervaart de omgeving het filter).

Stadsbeheer heeft de afdeling Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen gevraagd het laatstgenoemde punt te onderzoeken door middel van belevingsonderzoek. De belangrijkste vraag is: hoe wordt het systeem ervaren door de omgeving? Met de resultaten wil Stadsontwikkeling kijken of de bestaande systemen verder geoptimaliseerd kunnen worden. Maar ook waar ze rekening mee moeten houden als een dergelijk systeem op andere locaties in de gemeente gerealiseerd zouden worden.

Opzet van het onderzoek

Onderzoeksgebieden

Het onderzoek richt zich op de Groningse wijken Drielanden en Reitdiep. De wijk Drielanden is een bijna drie decennia oude woonwijk in het oosten van de stad Groningen. Het wordt omringd door de grotere wijken Beijum en Lewenborg. De wijk telt zo'n 400 huishoudens verdeeld over de buurten Waterland, Zonland en Mooiland. In het noorden van de wijk ligt momenteel een helofytenfilter dat het grijswater van 60 woningen verwerkt. De wijk Reitdiep is een nieuwe woonwijk ten noorden van de stad Groningen gelegen aan het gelijknamige vaarwater. De wijk wordt sinds 2019 bewoond en telt ruim 160 huishoudens. Het is een wijk met voornamelijk ruime geschakelde en vrijstaande woningen in de koopsector. In het zuiden van de wijk ligt een wilgenfilter voor de verwerking van grijswater van de woningen. Eind april 2024 zijn alle huishoudens in deze wijken met een brief uitgenodigd een online vragenlijst in te vullen over hoe zij de filters in hun omgeving ervaren.

¹ Grijswater bestaat uit het verzamelde badwater, douchewater, water na handenwassen, water van (af)wasmachines en water uit de keukengootsteen. Alles wat in huis wordt weggespoeld dus, behalve wat uit de wc komt.

De enquête

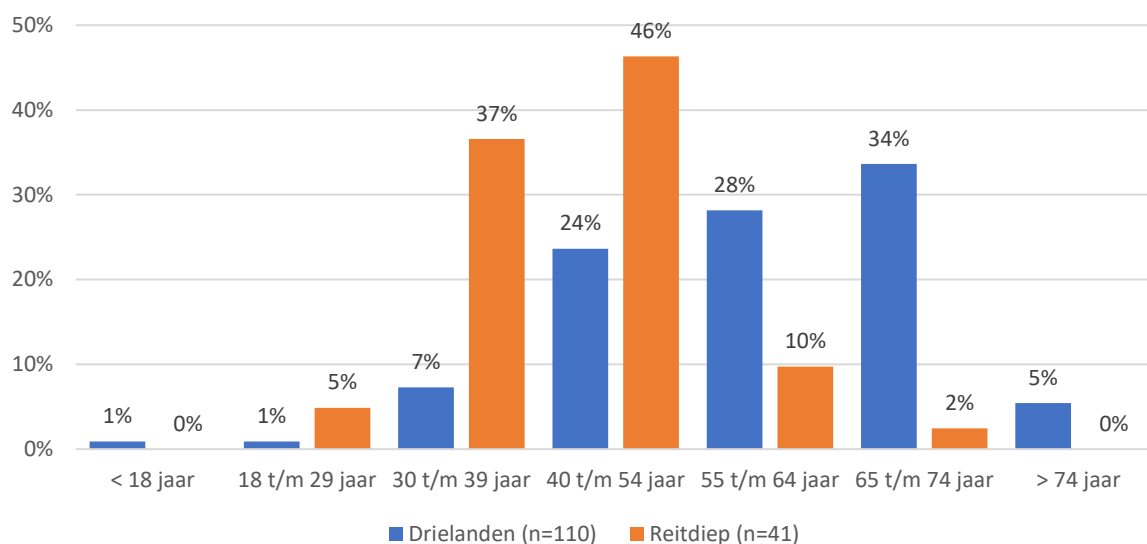
Voor de vraagstelling is gebruikgemaakt van vragen uit de SPEL (Schalen voor de Perceptie en Evaluatie van het Landschap) methodiek. In de enquête zijn vragen gesteld uit de belevingskwaliteiten 'Eigen gebruik' en 'Zintuigelijke indrukken'. Dit zijn vragen met een cijferwaardering tussen 1 en 10. Waarbij een hoger cijfer als een hogere waardering wordt gezien. In de vragenlijst hebben we naast gesloten vragen ook open vragen gesteld. De antwoorden op de open vragen zijn in een apart document aan de opdrachtgever verstrekt. In de rapportage komen de meest genoemde punten hieruit terug.

2. Respons

In de wijk Drielanden zijn alle 396 huishoudens uitgenodigd de vragenlijst in te vullen. Door 133 huishoudens werd hier gehoor aan gegeven. Dit komt overeen met een respons van 34 procent. Ook in de wijk Reitdiep kregen alle huishoudens een uitnodiging. Van de 163 huishoudens namen daar 44 de moeite om de vragenlijst in te vullen. Dit komt overeen met een respons van 27 procent.

Wanneer we kijken naar de periode waarin de respondenten in de wijk wonen zien dat vier op de vijf respondenten in Drielanden al meer dan 10 jaar in de wijk woont. Voor Reitdiep geldt juist dat bijna 95% van de respondenten aangeeft korter dan vijf jaar in de wijk te wonen. Dit past bij het feit dat de wijk pas sinds 2019 wordt bewoond. De leeftijd van de respondenten in Reitdiep is ook aanmerkelijk jonger dan de leeftijd van de respondenten in Drielanden (Figuur 1).

Figuur 1: Leeftijd respondenten naar gebied

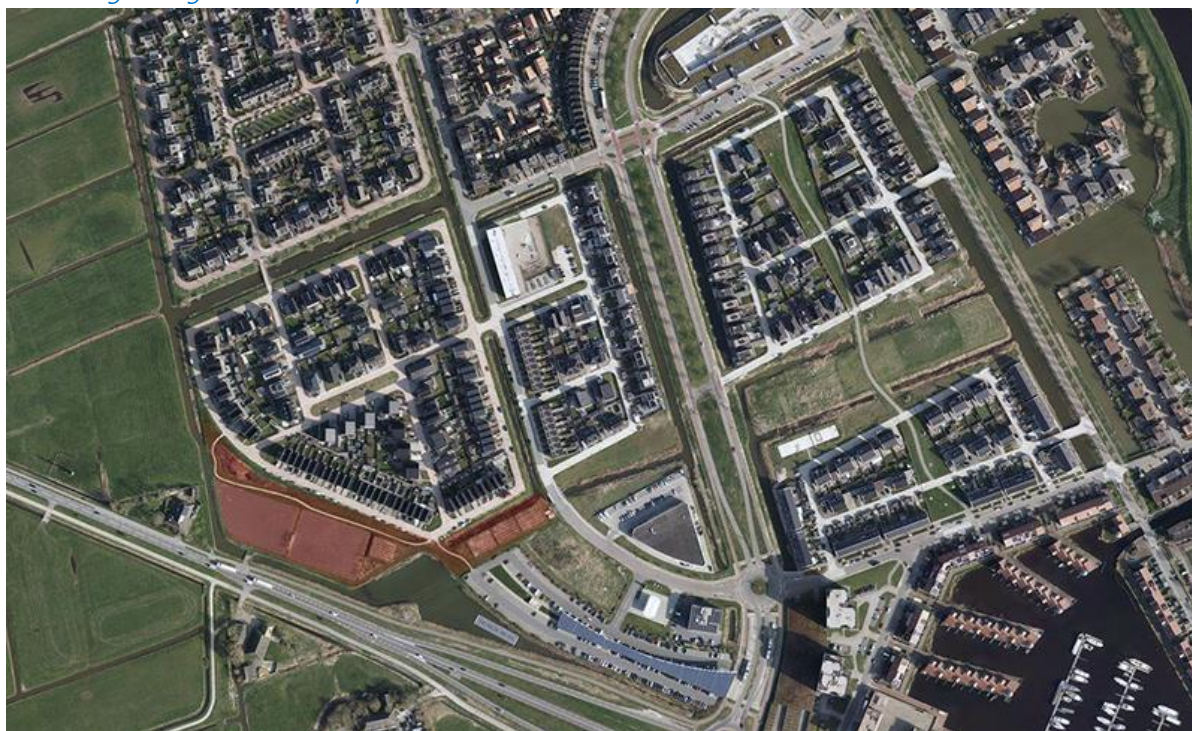
3. Resultaten

3.1 Bekendheid

Om te bepalen of de respondenten bekend zijn met de wilgen- en helofytenfilters in hun buurt kregen ze een afbeelding voorgelegd waarop de gebieden met filters rood gearceerd werden aangegeven.

Driekwart van de respondenten uit Reitdiep gaf aan te weten wat de functie van de rood gearceerde gebieden (afbeelding 1) is. Voor 22% procent van de respondenten geldt dat zij het niet met zekerheid konden zeggen, maar wel een idee hadden. Van deze respondenten bleken twee niet een niet juiste voorstelling van zaken te hebben. Zij dachten dat het gebied dienstdeed als wateropvang of als gebied om energie op te wekken. Al met al kan worden gesteld dat de respondenten uit Reitdiep over het overgrote deel weet wat de functie van het gebied is.

Afbeelding 1: Wilgenfilter Reitdiep

De respondenten uit Drielanden kregen een soortgelijke afbeelding voorgelegd, waarop de helofytenfilters in hun buurt als rood gearceerd gebied werd aangegeven (afbeelding 2). Van de respondenten uit Drielanden gaf 70% van de respondenten aan te weten wat de functie is van het rood gearceerde gebied en 21% gaf aan wel een idee te hebben van de functie. Gevraagd naar wat die functie dan zou zijn, gaven allen een (nagenoeg) juist antwoord.

Negen procent van de respondenten uit Drielanden gaf aan geen idee te hebben over de functie van het gebied. De bekendheid met de functie van het terrein is dus groot.

Afbeelding 2: Helofytenfilter Drielanden

Wat zijn wilgen- en helofytenfilters?

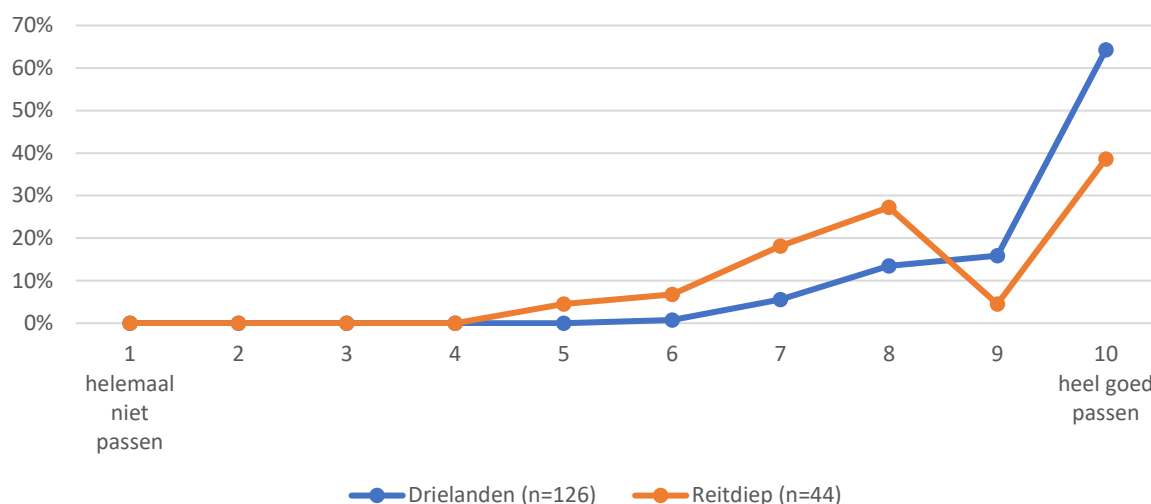
Bij wilgen- en helofytenfilters worden natuurlijke moerasplanten gebruikt om afvalwater te zuiveren, specifiek grijswater afkomstig uit de douche, wasmachine en keuken. De wortels van deze planten spelen een cruciale rol bij de zuiveringsprocessen.

De gemeente Groningen wil graag weten hoe de bewoners in de buurt van de wilgen- en helofytenfilters dit gebied waarderen en beleven. Daarom is aan de respondenten gevraagd het rood gearceerde gebied op de afbeelding te beoordelen op verschillende onderdelen en kenmerken. Dit kon door het geven van een cijfer tussen 1 en 10 voor een bepaald onderdeel of kenmerk.

3.2 Inrichting

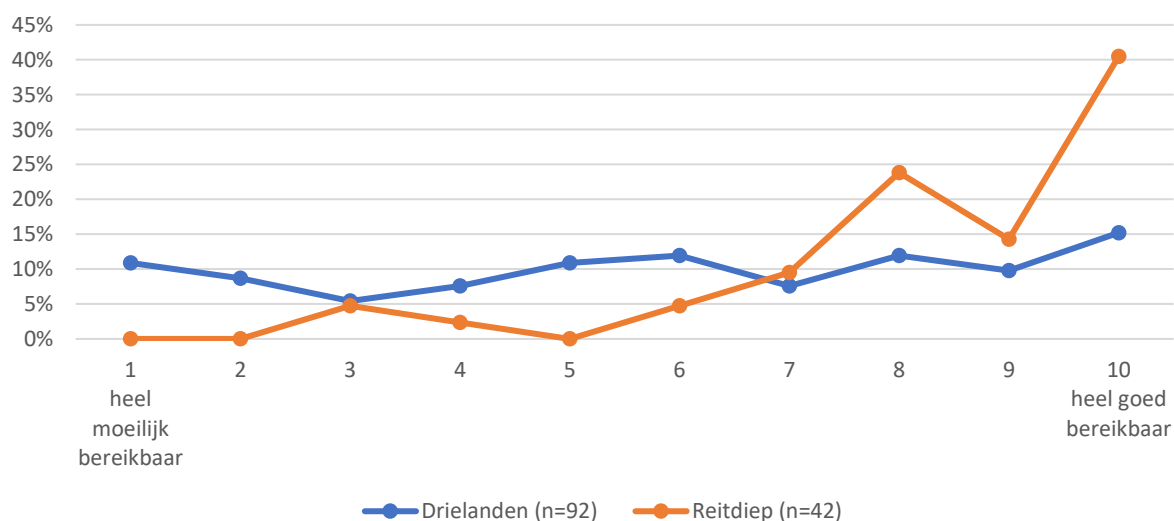
Elk gebied is ingericht voor een bepaalde vorm van gebruik, bijvoorbeeld landbouw, natuur of wonen, of een combinatie van die functies. Aan de respondenten is gevraagd of ze inrichting van het gebied vinden passen in de omgeving. Voor de respondenten uit beide gebieden geldt dat ze de inrichting heel goed vinden passen. De respondenten uit Reitdiep geven gemiddeld een 8,4. In Drielanden is dit zelfs een 9,4.

Figuur 2: Vindt u de inrichting van het gebied passen in de omgeving? Ik vind de inrichting...

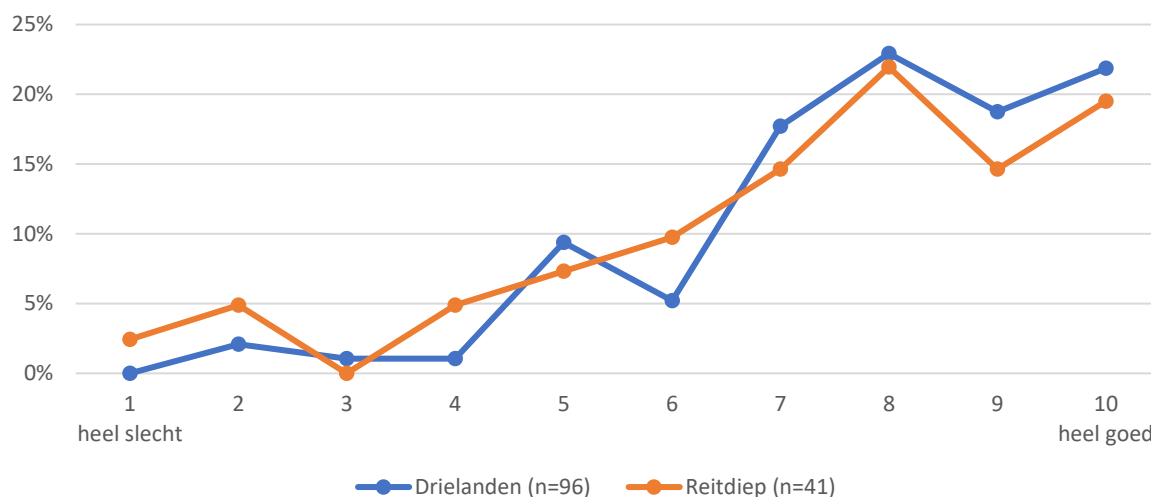
Wanneer we verder inzoomen op de inrichting van de gebieden dan ervaren de respondenten uit Reitdiep de inrichting als redelijk efficiënt en zakelijk en kan het volgens hen hoofdzakelijk op één manier worden gebruikt. Het gebied is goed bereikbaar (figuur 3), maar de ontsluiting van het gebied is volgens de respondenten niet goed. Er zijn ook weinig voorzieningen, zoals bankjes, afvalbakken, aparte fietspaden of wandelpaden. De respondenten ervaren weinig overlast door lawaai, vervuiling of storend gedrag van medegebruikers in het gebied. Het onderhoud en de verzorging van het gebied krijgt gemiddeld een 7,3 van de respondenten (figuur 4).

Figuur 3: Wat vindt u met betrekking tot de inrichting van de bereikbaarheid

De respondenten uit Drielanden vinden de inrichting van het gebied in Drielanden iets minder efficiënt en zakelijk en zien ook iets meer mogelijkheden voor gebruik. Zij ervaren de bereikbaarheid (figuur 3) en ontsluiting als niet heel goed. De respondenten oordelen dat er weinig voorzieningen zijn in het gebied. Daar staat tegenover dat er ook heel weinig overlast door lawaai, vervuiling of medegebruikers wordt ervaren. Het onderhoud en de verzorging van het gebied krijgt gemiddeld een 7,8 van de respondenten (figuur 4).

Figuur 4: Wat vindt u met betrekking tot de inrichting van het onderhoud en verzorging?

Vervolgens hebben we de respondenten gevraagd hoe de inrichting van het gebied naar hun idee verbeterd zou kunnen worden? Vanuit de respondenten uit Reitdiep wordt meerdere keren aangegeven dat het schelpenpad aandacht vraagt. Volgens de respondenten loopt het pad vaak onder water.

Het schelpenpad zou wellicht wat verhoogd/beter onderhouden kunnen worden omdat het geregeld onder water staat op sommige plekken, verder vind ik het prima zoals het is. Het is een erg fijn gebied om te wandelen

Het gebied zou meer functie kunnen krijgen door hogere wilgen/riet zodat uitzicht op en geluidsoverlast door de N355 beperkt wordt.

Misschien een optie om ergens een deel van de techniek te zien? Een kijkje in een buis met het water?

De respondenten uit Drielanden geven in meerderheid aan dat er niets verbeterd hoeft te worden.

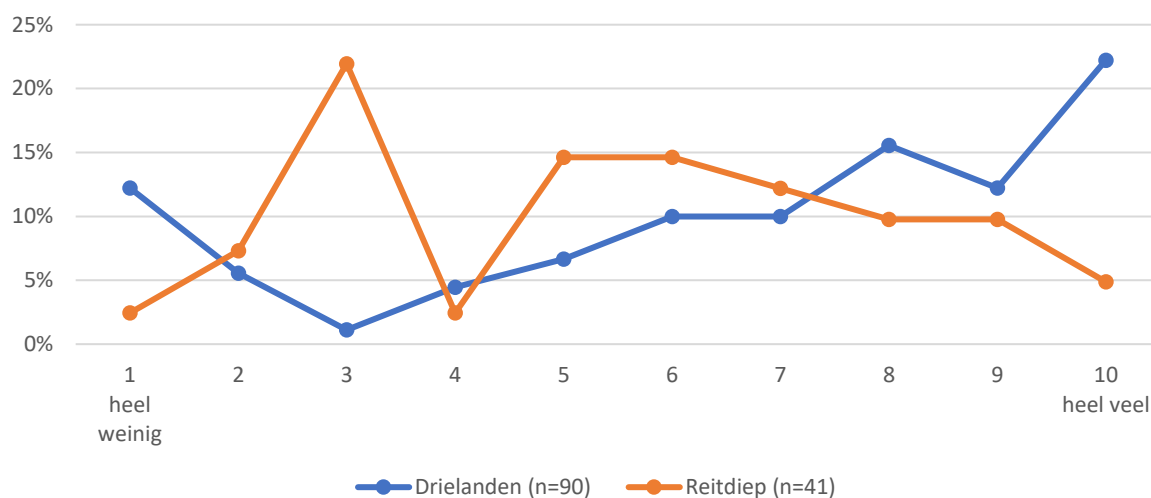
Waarom moet het verbeteren? Het is prima zo

Een helofytenfilter stelt door z'n functie eisen aan de inrichting. Ik denk niet dat er veel aan verbeterd kan worden. Het is geen verblijfsgebied of recreatiegebied.

3.3 Gebruiksmogelijkheden

We vroegen de respondenten in een rapportcijfer uit te drukken wat ze vinden van de gebruiksmogelijkheden van het gebied voor henzelf. De respondenten uit Drielanden (gemiddeld cijfer 6,6) zien iets meer mogelijkheden voor gebruik van het gebied dan de respondenten in Reitdiep (gemiddeld cijfer 5,5). Dat zien we ook terug wanneer we de respondenten vragen of ze wel eens gebruik maken van het gebied om in te recreëren (door bijvoorbeeld in/naast het gebied te wandelen, een huisdier uit te laten of vogels te kijken). Van de respondenten uit Reitdiep zegt 93% dit wel eens te doen. Terwijl van de respondenten uit Drielanden 77% aangeeft het gebied wel eens hiervoor te gebruiken.

Figuur 5: Welk rapportcijfer zou u het gebied voor de gebruiksmogelijkheden geven?

De respondenten uit Drielanden die gebruik maken van het gebied geven aan dit vooral te doen door er (langs) te wandelen.

We wandelen er langs en kijken er naar, je mag het gebied niet in.

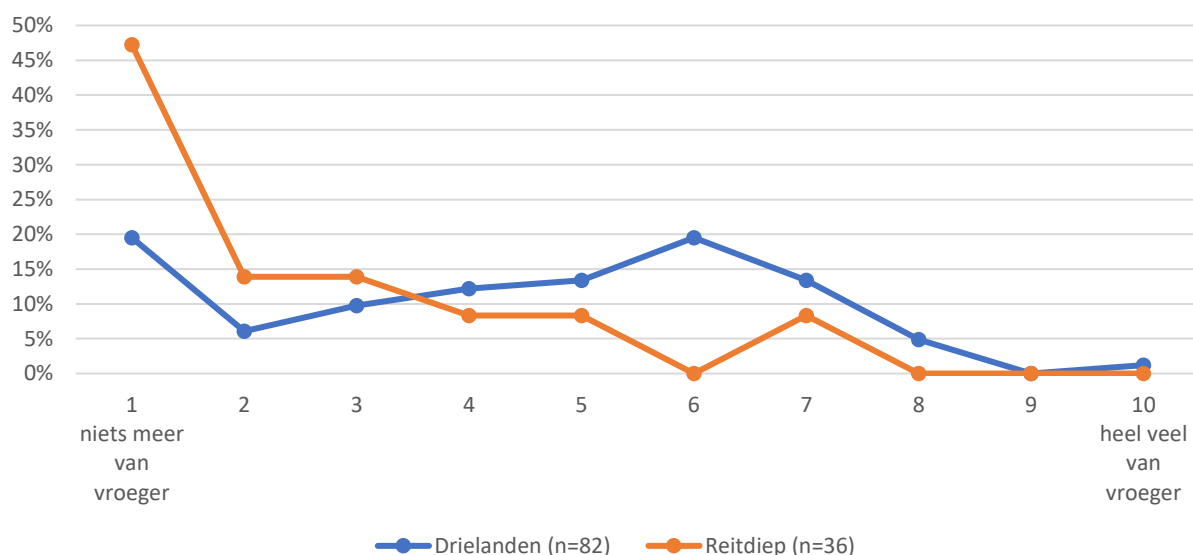
Ook bij de respondenten uit Reitdiep is wandelen de belangrijkste vorm van recreatie in het gebied.

Alleen een wandeling. Heel veel meer is in dit kleine gedeelte niet mogelijk.

3.4 Historisch karakter en natuurlijkheid

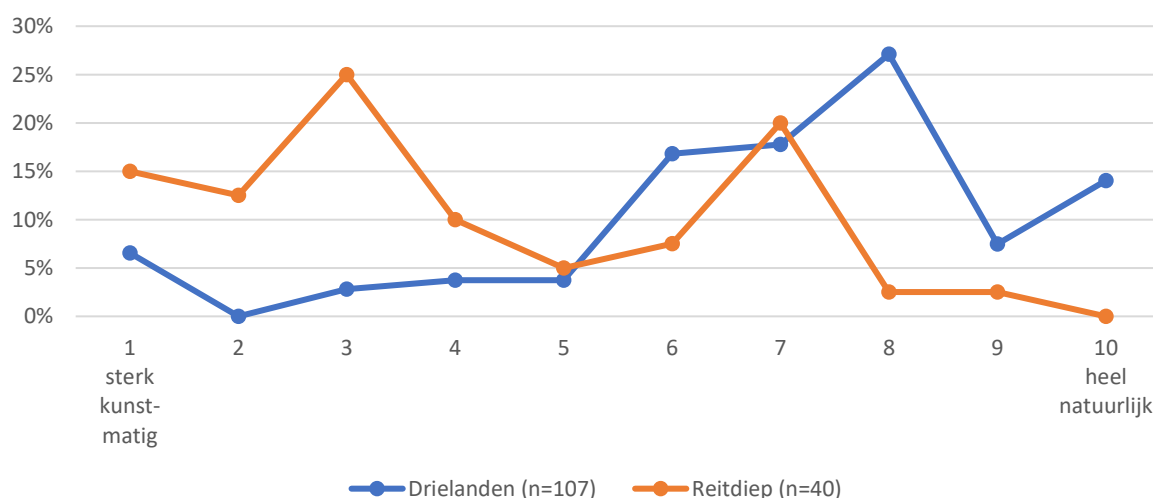
Meestal zijn er in een gebied naast moderne ontwikkelingen ook nog wel overblijfselen van vroeger, waaraan je kunt zien hoe het landschap er vroeger uitzag. Volgens de respondenten uit Reitdiep is er in het gebied nauwelijks tot niets meer over van het historisch karakter van het gebied (gemiddeld 2,2). En ook volgens de respondenten uit Drielanden is er nog maar weinig over van vroeger (gemiddeld 4,4).

Figuur 6: Hoe beoordeelt u het historisch karakter?

Sommige gebieden geven de indruk dat ze zich op een natuurlijke manier ontwikkeld hebben. Ze zijn niet kunstmatig aangelegd, maar spontaan zo gegroeid, met nog plaats voor plant, dier en mens. Dit wordt ook wel de natuurlijkheid van het landschap genoemd. De respondenten uit Reitdiep herkennen voornamelijk een kunstmatig karakter (gemiddeld 4,1) in het gebied. In Drielanden daarentegen zijn de respondenten van mening dat het landschap behoorlijk natuurlijk (gemiddeld 7,0) is gegroeid.

Figuur 7: Welk cijfer zou u het gebied geven voor natuurlijkheid?

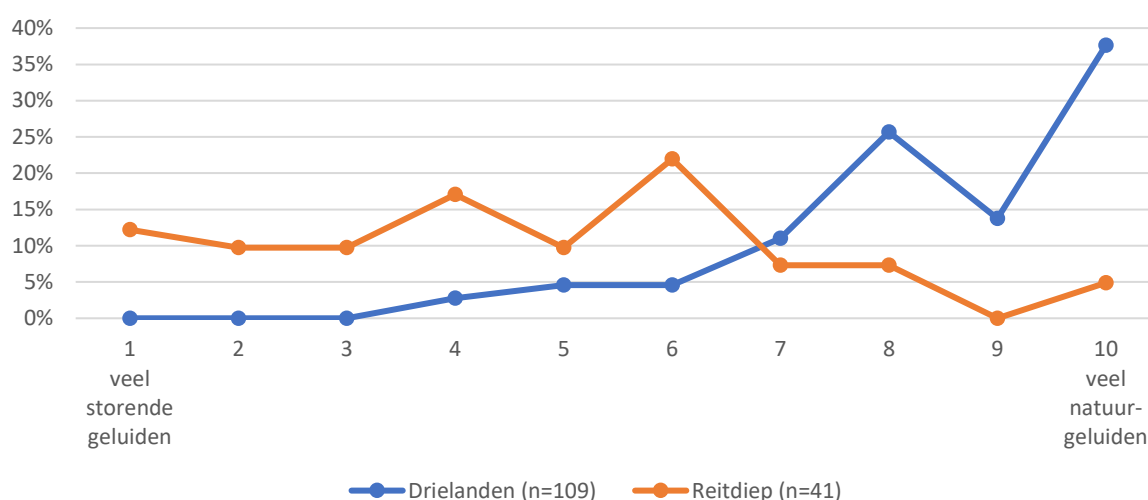

3.5 Indrukken

In een gebied kunnen vaak veel verschillende indrukken opgedaan worden aan geuren, kleuren, geluiden, etc. Deze zintuigelijke indrukken kunnen prettig of onprettig zijn. De respondenten uit Drielanden ervaren positievere indrukken dan de respondenten uit Drielanden. De respondenten in Drielanden beoordelen de indrukken met een gemiddeld rapportcijfer van 8,6, terwijl de respondenten uit Reitdiep gemiddeld een 6,0 geven.

Dit verschil zien we ook terug wanneer we kijken naar de afzonderlijke indrukken. De respondenten uit Drielanden ervaren een grote rijkdom aan kleuren, terwijl de respondenten uit Reitdiep minder kleur ervaren. In Drielanden worden minder storende geluiden ervaren en is er in nacht minder overlast door licht van bebouwing, wegen of industrie. Ook worden door de respondenten uit Drielanden minder onaangename geuren ervaren.

Figuur 8: Wat vindt u in dit verband van de volgende kenmerken? Geluid

Tot slot vroegen we de respondenten met een rapportcijfer aan te geven hoe aantrekkelijk ze het gebied vinden. De respondenten uit Reitdiep gaven met gemiddeld een 5,9 een kleine voldoende, terwijl de respondenten uit Drielanden een 8,3 als gemiddeld rapportcijfer gaven voor de aantrekkelijkheid van het gebied.

4. Conclusie

Respondenten uit Reitdiep en Drielanden zijn goed op de hoogte van de locatie en het nut van de wilgen- en helofytenfilter in hun wijk. Ze vinden de wilgen- en helofytenfilter ook passen in de omgeving. In beide gebieden zijn er volgens de respondenten weinig voorzieningen en zijn de mogelijkheden voor activiteiten beperkt. De respondenten ervaren dan ook weinig overlast door lawaai, vervuiling of storend gedrag van medegebruikers. De belangrijkste manier om te recreëren in de gebieden is (er langs) wandelen. Met name respondenten uit Drielanden geven aan dat het helofytenfilter niet bedoeld is voor recreatie en dat het hier ook niet voor geschikt gemaakt moet worden.

Qua (zintuigelijke) indrukken die de gebieden op de respondenten hebben, verschillen ze sterk van elkaar. De zintuigelijke (kleur, geur, geluid, licht) indrukken worden door de respondenten uit Reitdiep aanmerkelijk minder prettig ervaren in vergelijking met de respondenten uit Drielanden. De ruimere omgeving van de relatief kleine gebieden zou hiervoor een verklaring kunnen vormen. Waar de helofytenfilter bij Drielanden aansluiten bij natuurgebied Kardinge, grenst het wilgenfilter bij Reitdiep aan de drukke rijksweg N355 richting Zuidhorn.

Tabel 1: Resultaten score vragen. Eerst genoemde waarde heeft laagste score.

	Reitdiep	Drielanden
Stelling		
De inrichting van het gebied past in de omgeving? <i>Helemaal niet vs. heel goed</i>	8,4	9,4
Wat vindt u van...		
de wijze van inrichting? <i>Efficiënt en zakelijk vs. erg los</i>	4,5	6,0
de verscheidenheid van activiteiten? <i>Op één manier gebruikt vs. verschillende dingen</i>	4,8	6,1
de bereikbaarheid van het gebied? <i>Heel moeilijk vs. heel makkelijk</i>	8,4	5,9
de ontsluiting van het gebied? <i>Heel slechts vs. heel goed</i>	6,5	4,9
Wat vindt u met betrekking tot de inrichting van de volgende kenmerken:		
Overlast door lawaai, vervuiling of storend gedrag medegebruikers? <i>Geen vs. veel</i>	8,3	9,1
Voorzieningen , zoals bankjes, afvalbakken, aparte fietspaden, ruiterpaden? <i>Weinig vs. veel</i>	3,7	4,7
Onderhoud en verzorging? <i>Heel slecht vs. heel goed</i>	7,3	7,8
Gebruiksmogelijkheden? <i>Heel weinig vs. heel veel mogelijkheden</i>	5,5	6,6
Historisch karakter? <i>Niets meer van vroeger vs. nog heel veel van vroeger</i>	2,5	4,4
Natuurlijkheid? <i>Sterk kunstmatig van karakter vs. heel natuurlijk gegroeid</i>	4,1	7,0
Indrukken? <i>Vooraf onprettige vs. veel prettige indrukken</i>	6,0	8,6
Kleur? <i>Heel weinig kleur vs. grote rijkdom aan kleuren</i>	5,0	7,1
Geluiden? <i>Veel storende geluiden vs. veel natuurgeluiden</i>	4,7	8,4
Dag en nacht? <i>Nauwelijks verschil vs. het is 's nachts nog echt donker</i>	5,8	7,2
Geuren? <i>Onaangename geuren vs. prettige geuren overheersen</i>	5,7	8,3
Aantrekkelijkheid? <i>Heel onaantrekkelijk vs. heel aantrekkelijk</i>	5,9	8,3

Colofon

Beleving van wilgen- en helofytenfilters 2024

Auteurs

Gert Bos

Frans Oldersma

Maand van uitgave

Juni 2024

Opdrachtgever

Gemeente Groningen

Fotografie

Google Maps

Uitgave

Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen

Online publicaties OIS Groningen

<https://publicaties.oisgroningen.nl/>

LinkedIn

<https://linkedin.com/company/ois-groningen>

Contactgegevens

T: (050) 367 56 30

E: info@oisgroningen.nl

I: www.oisgroningen.nl